

Nieuwsbrief ProDemos

nummer 2 | 2021

p. 8–9 | In het kader van 4 en 5 mei spraken wij met Gerard van den IJssel: één van de organisatoren van het Bevrijdingsfestival Den Haag. Hoe vindt het festival dit jaar plaats en waarom is het belangrijk dat wij vrijheid vieren?

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

p. 15
*Breng een virtueel
bezoek aan
het Binnenhof!*

In dit nummer

In deze nieuwsbrief lees je over de ervaringen van Joek van Werkhoven, vrijwilliger bij het Oranjehotel. Daarnaast blikken we terug op de Docentenweek Maatschappijleer en de verkiezingstijd, én kijken we alvast vooruit naar volgend schooljaar. Ook geven we tips om te schrijven in begrijpelijk Nederlands.

p. 4 | Ellis Jongerius
p. 6 | Verkiezingstijd in cijfers
p. 7 | Koninklijk Den Haag
p. 10 | Het Oranjehotel
p. 12 | Scholierenverkiezingen

Opening inschrijving programma's in politiek Den Haag

Na een roerig schooljaar waarin we helaas veel fysieke programma's hebben moeten annuleren, gaat ProDemos met frisse moed het schooljaar 2021/2022 tegemoet. Vanaf dinsdag 1 juni kunnen scholen zich weer inschrijven voor onze educatieve programma's in Den Haag.

Vanwege de onzekerheid rond de coronamaatregelen en de verhuizing van de beide Kamers, stellen we de programma's in eerste instantie tot de kerstvakantie open. Mocht je in de tweede helft van het schooljaar met je klas(sen) langs willen komen, dan kun je je inschrijven vanaf dinsdag 13 oktober. Vanwege deze onzekerheden stellen we in eerste instantie een beperkt aantal programma's open. Wees er dus op tijd bij.

We hopen jou en je leerlingen na de zomervakantie weer in politiek Den Haag te zien!

Inschrijven kan via prodemos.nl

Jaarverslag 2020

Het jaar 2020 begon zo goed voor ProDemos: in januari en februari ontvingen we duizenden leerlingen voor een educatief programma. We lagen goed op schema voor onze opdracht voor dat jaar: 130.000 leerlingen tijdens een educatief programma het Binnenhof en de Tweede Kamer laten zien. Ook in het land was ProDemos volop actief, met programma's in gemeentehuizen, provinciehuizen, op scholen en bij rechtbanken.

En toen kwam corona. Zoals dat voor heel veel organisaties het geval zal zijn maakt dat het verhaal in ons jaarverslag anders dan de afgelopen jaren.

Al onze fysieke activiteiten kwamen in 2020 grotendeels stil te liggen. Maar corona gaf ook een enorme boost aan de

ontwikkeling van online activiteiten. Die ontwikkeling heeft resultaat: inmiddels gaat het aantal leerlingen dat we online bereiken, hard omhoog.

Lees het jaarverslag op prodemos.nl/jaarverslag

Recordaantal gebruikers voor StemWijzer: 7,8 miljoen

De StemWijzer voor de Tweede Kamerverkiezingen 2021 is ruim 7,8 miljoen keer volledig ingevuld. Het is daarmee de meest gebruikte stemhulp in Nederland ooit. Het vorige record stond op 6,8 miljoen gebruikers, dat was de StemWijzer voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017.

Anita de Jong, hoofd Communicatie bij ProDemos: 'We zijn natuurlijk heel blij met dit prachtige resultaat. Dat zoveel mensen gebruik hebben gemaakt van de StemWijzer laat zien dat deze voorziet in een grote behoefte onder kiezers om meer te weten van de standpunten van politieke partijen. Het is mooi dat we al deze mensen hebben kunnen helpen om hier meer inzicht in te krijgen.'

Debat in Duidelijke Taal

Op zaterdag 13 februari 2021 vond online het Debat in Duidelijke Taal plaats, om mensen met een lichte verstandelijke beperking te helpen met hun stemkeuze. Het debat werd georganiseerd door ProDemos en de LFB, de belangenorganisatie door en voor mensen met een verstandelijke beperking. **Ellis Jongerius**, ervaringsdeskundige en directeur van de LFB, presenteerde samen met Jurre Geluk (presentator van 'Je Zal Het Maar Hebben') en Michiel de Zeeuw (ervaringsdeskundige bij de LFB) het Debat in Duidelijke Taal. We stelden haar een paar vragen.

Wat vond je van het Debat in Duidelijke Taal?

Leuk! Ik vond het leuk om te presenteren. Het verliep best goed: iedereen kwam aan het woord en er zat tempo in. Ik vond de interactie ook fijn, dat mensen vragen konden stellen.

Hoe vond je dat de politici het deden?

Duidelijke taal is niet zo makkelijk als het klinkt, maar de politici deden het best goed. Het was fijn om ze één voor één aan het woord te laten. Ik denk dat mensen daardoor veel meer te weten zijn gekomen dan op andere manieren.

Kon je zelf door het debat een betere keuze maken bij het stemmen?

Ik heb vooral op mijn gevoel gekozen, want zeker weten doe je het eigenlijk nooit. Er wordt zoveel gezegd... Achteraf moet je maar kijken of dat allemaal is gelukt of uitgekomen. Voor mij was de stemkeuze niet zo moeilijk.

Hoe ging het stemmen zelf?

Het stemmen ging soepel. Ik ben op een tijdstip gegaan dat er niet veel mensen waren, dus het was lekker rustig. Soms sta je nog wel eens lang in een rij, maar deze keer niet. Het scheelde misschien dat er dit jaar meer plekken waren waar je kon stemmen.

Vind je dat mensen met een lichte verstandelijke beperking hulp mogen krijgen in het stembokje?

Dat vind ik een moeilijke vraag. Politiek is iets heel persoonlijks en hulp in het stembokje kan jouw stem misschien beïnvloeden. Als je van tevoren goede uitleg krijgt, is stemmen niet zo moeilijk. Het wordt nog makkelijker als je je keuze hebt gemaakt en als je hebt geleerd hoe het grote stembiljet werkt. Zo blijft het echt jouw keuze.

We willen mensen met een lichte verstandelijke beperking ook stimuleren om zoveel mogelijk zelf te doen. Juist bij zo'n belangrijk recht als stemmen. Met goede hulp kan dat. Het stemmen op zich is niet zo moeilijk. Desnoods legt iemand het vlak van tevoren uit en gaat diegene mee tot aan de deur van het stemlokaal.

Moet duidelijke taal standaard worden in de politiek?

Ik denk het wel. Onderling kun je taal uit je vak gebruiken. Bij de huisarts of in het ziekenhuis praten ze ook in artsentaal, maar zij moeten wel aan ons uitleggen wat ze doen. Dat is in de politiek ook zo. En hoe duidelijker je jezelf uitdrukt, hoe meer stemmen dat zal opleveren. In Nederland zeggen we: iedereen moet meedoen. Dan moet je ook overal duidelijke taal gebruiken.

Wat doe jij voor duidelijke communicatie, als directeur van de LFB?

Je moet zelf altijd duidelijk communiceren. Als je dat van anderen verwacht, moet je dat als directeur ook doen. Verder moet je goed kunnen samenwerken en luisteren naar de mening van anderen, en je moet ook je eigen mening kunnen geven. Het is vooral belangrijk om jezelf te blijven.

Het debat is nog terug te kijken via stemmijook.nl/filmpjes.

Merk je dat het de laatste jaren beter gaat, met duidelijke taal?

Steeds meer mensen zijn bezig met duidelijke taal. Hoe meer er aan gedaan wordt, hoe makkelijker het wordt. Dat geldt voor alles: als je dingen vaker hebt gedaan, weet je beter hoe het moet. En als je goed weet waar je het over hebt, wordt taal ook duidelijker.

Steeds meer mensen zijn bezig met **duidelijke taal**.

Hoe meer er aan gedaan wordt, hoe makkelijker het wordt.

Tips voor duidelijk schrijven

1. Begin de tekst met de belangrijkste informatie. Zo ziet de lezer snel wat de kernboodschap is.
2. Verplaats jezelf in de lezer. Geef voorbeelden uit de leefwereld van je doelgroep om de tekst of informatie concreet te maken.
3. Gebruik woorden die (bijna) iedereen kent. Vermijd lange woorden en gebruik alleen vaktaal als dat echt nodig is.
4. Zorg dat de gemiddelde zinslengte tien tot maximaal vijftien woorden is. Gebruik zo min mogelijk komma's.
5. Schrijf actief en persoonlijk. Bedenk *wie* wat doet, dan hoeft je niet te schrijven dat iets gedaan *wordt*.

Verkiezingstijd in cijfers

De verkiezingen zijn voorbij, en ondanks alle beperkingen door corona kunnen wij terugkijken op een hele leuke, interessante en vooral drukke periode. Op deze pagina zie je onze verkiezingstijd in cijfers.

STEMHULPEN

STEMWIJZER: 7,8 miljoen keer geraadpleegd
YOUNGVOICE: bijna **200.000** keer gebruikt

STEMMENTRACKER: 187.000 mensen keken terug op het stemgedrag van partijen in de Tweede Kamer

PARTIJENWIJZER: 356.000 mensen vergeleken hun eigen mening met de ideologie van partijen

ONDERWIJS: SCHADUWVERKIEZINGEN, MAGAZINES EN GASTLESSEN

SCHOLIERENVERKIEZINGEN: **50.287** scholieren brachten hun stem uit
KINDERVERKIEZINGEN: **6.614** kinderen hebben gestemd
STEM MAGAZINES: Er zijn **849** pakketten besteld voor het mbo en voortgezet onderwijs. Dat zijn **25.470** magazines

DOEBOEK VERKIEZINGEN: Leerkrachten bestelden in totaal **1.342** pakketten, dus **40.260** kinderen kregen dit jaar het Doeboek
Er zijn **632** (online) **VERKIEZINGSGASTLESSEN** gegeven aan klassen in het mbo en het voortgezet onderwijs

KRANTEN

STEM JIJ OOK-VERKIEZINGSKRANT: we verstuurden **619** pakketten (= **15.475** exemplaren) van deze krant voor moeilijkerlerenden en mensen met een lichte verstandelijke beperking
VERKIEZINGSKRANT IN GEWONE TAAL: er zijn **733** pakketten afgenomen, zodat **21.990** mensen deze krant hebben kunnen openslaan

ONLINE

ONLINE VERKIEZINGS-WORKSHOP voor moeilijkerlerenden en mensen met een lichte verstandelijke beperking: door **677** mensen gevolgd

VERKIEZINGSDEBAT IN DUIDELIJKE TAAL: **2.920** mensen schakelden in (en het werd daarnaast meerdere keren uitgezonden via NPO Politiek)

FILMPJES MET UITLEG over de verkiezingen: **68.966** keer bekeken

MEDIA

ProDemos werkte tijdens verkiezingstijd o.a. samen met: Hart van Nederland, Jinek, HP/De Tijd, SchoolTV, NOS Jeugdjournaal, NPO Politiek, FunX, 3FM, KRO-NCRV en vele andere (nieuws)organisaties. Ook werd de StemWijzer besproken in een artikel over de Nederlandse verkiezingen op Al Jazeera.

WEBCARE

Via Twitter, Facebook, Instagram en per mail hebben we vanaf midden februari circa **500** vragen over de verkiezingen beantwoord

Koninklijk Den Haag

Koning Willem-Alexander heeft net 54 kaarsjes mogen uitblazen. De Koning vervult vooral symbolische en ceremoniële taken, maar hij heeft bijvoorbeeld ook de staatkundige taak om nieuwe kabinetten te beëdigden. Dit doet hij op Paleis Noordeinde, zijn werkpaleis, waar ook altijd de bekende bordesfoto wordt gemaakt. Paleis Noordeinde staat op een steenworp afstand van ProDemos en er is van alles te zien.

DE PALEISTUIN

Voor de hekken van Paleis Noordeinde staan regelmatig toeristen foto's te maken, maar ben je ook weleens aan de achterkant geweest? Daar bevindt zich de Paleistuin. Tussen 1813 en 1940 werd de tuin gebruikt door de gebruikers en bewoners van het paleis: de verschillende koningen uit het Huis Oranje Nassau. Nu is de Paleistuin toegankelijk voor iedereen.

POSTZEGELBOOM

Voor Paleis Noordeinde staat een grote boom die geplant is in 1880. De boom wordt de Postzegelboom genoemd, omdat er vroeger vaak postzegels geruild werden in de schaduw van de boom. Waar nu de Postzegelboom staat, prijkte ooit een galerij in neogotische stijl. Die had koning Willem II in 1848 laten bouwen. Helaas moest de galerij ruim dertig jaar later alweer worden weggehaald, omdat hij op instorten stond.

LANTAARNPALEN LANGE VOORHOUT

Op Prinsjesdag rijden koning Willem-Alexander en koningin Máxima in een koets van Paleis Noordeinde naar het Binnenhof. De koetsier zal vast niet verdwaald raken, maar mochten de paarden de weg kwijtraken, kunnen ze altijd de lantaarnpalen volgen! De lantaarnpalen aan het Lange Voorhout zijn namelijk allemaal voorzien van een gouden kroontje. Ze markeren de koninklijke route van de koets tijdens Prinsjesdag.

KABINET VAN DE KONING

Als je een brief wilt sturen aan de Koning, dan moet je niet Paleis Noordeinde op de envelop te zetten, maar het Kabinet van de Koning. In het Kabinet van de Koning zitten geen ministers en staatssecretarissen, maar medewerkers die de Koning helpen met de voorbereiding van allerlei bezoeken. Ook helpen zij de brieven te beantwoorden die elk jaar door duizenden burgers en organisaties worden gestuurd aan de Koning.

Bevrijdingsfestival Den Haag

Gerard van den IJssel is één van de organisatoren van het Bevrijdingsfestival Den Haag. Normaal gesproken krioelt het Malieveld op 5 mei van de mensen. Dit jaar zal het een leeg grasveld blijven. Wij spraken met Gerard over zijn werk voor het festival en waarom het volgens hem zo belangrijk is dat we vrijheid vieren.

Wat is jouw rol bij het Bevrijdingsfestival Den Haag?

Net als Robert-Jan Rueb ben ik al sinds het begin in 2008 betrokken bij het Bevrijdingsfestival Den Haag. We begonnen destijds met 18.000 bezoekers op het Spuiplein. Op het Malieveld trokken we de laatste jaren – vóór corona – steeds zo'n 80.000 bezoekers. Mijn bijdrage zit vooral in de voorbereiding: fondsenwerving, programmering en promotie. Er is een vast format, maar elk jaar passen we wel wat onderdelen aan. Op de dag zelf, 5 mei, hoef ik niet

meer rond te rennen, dan schud ik vooral handen. Ik kan dan ook rustig een uurtje in de zon gaan zitten zonder dat iemand me mist...

Wat is er zo leuk aan werken aan het Bevrijdingsfestival Den Haag?

Het brengt twee hele mooie dingen samen: de liefde voor muziek en de wens om de wereld iets mooier te maken. Met het Bevrijdingsfestival (en met de Haagse Vrijheidsweken, voorafgaand aan het festival, – red.) willen we mensen uitdagen om na te denken

Foto's: PR

over hun vrijheid. Die is zwaar bevochten en dus niet vanzelfsprekend. De sprekers op de podia en de video's op de schermen zijn heel effectief. Op het Plein van de Vrijheid op het Malieveld staan elk jaar tientallen ideële organisaties, en er rijden bussen vanaf het festival met aan boord sprekers en theatermakers.

Beginnen jullie direct op 6 mei met de planning van de volgende editie?

Ja, dat begint inderdaad meteen op 6 mei. De eerste maanden ben je dan nog bezig met de verantwoording naar alle subsidieverstrekkers en samenwerkingspartners. Vanaf september start de programmering en het zoeken naar financiën. Er zijn altijd wel weer nieuwe ideeën die extra geld (en tijd en energie) kosten. Uiteindelijk werken er rond 5 mei – zonder corona – enkele honderden mensen aan het festival.

“Het Bevrijdingsfestival brengt twee hele mooie dingen samen; de **liefde voor muziek** en de wens om de wereld iets mooier te maken”

Wat was voor jou een memorabel moment?

Het concert van de rapper Typhoon in 2015, waarbij we hem verrasten met een groep dansende Surinaamse vrouwen in klederdracht die het podium opliepen. Zoiets kan helemaal fout gaan, maar ik voelde aan alles dat het wel gewaardeerd zou worden. Dat was ook zo. Typhoon vond het prachtig, het publiek ook. Het was zo'n moment dat alles op z'n plek valt. Magisch.

Waarom vind jij het belangrijk dat wij vrijheid vieren?

Als ik foto's zie van Den Haag in de Tweede Wereldoorlog, wordt het me koud om het hart. Marcherende nazi's op het Binnenhof. De verwoeste straten. De verschrikkingen van de Hongerwinter. Het Oranjehotel, de Waalsdorpervlakte, de Atlantikwall. Het is allemaal zo dichtbij, zo tastbaar, gewoon in mijn eigen stad en straat. Als je weet hoe erg het toen was, besef je hoe bijzonder het is dat wij hier nu al 76 jaar in vrijheid leven. Dat moet je echt vieren.

Hoe gaat het Bevrijdingsfestival Den Haag er dit jaar uitzien?

We gaan op 5 mei de hele dag vanuit poppodium Paard uitzenden met een

afwisselend programma vol concerten van grote artiesten en inhoudelijke programmaonderdelen zoals Vrijheidscolleges en reportages over vrijheid. Iedereen kan dat thuis op de televisie of via internet gratis meemaken. En ik heb goede hoop dat we volgend jaar, als we 77 jaar vrijheid vieren, weer op het Malieveld staan.

bevdrijdingsfestivaldenhaag.nl

Vrijheidscolleges Live

ProDemos werkt samen met het Nationaal Comité 4 en 5 mei en Bevrijdingsfestivals door het hele land om op 5 mei 2021 drie Vrijheidscolleges uit te zenden. Op woensdag 5 mei kijk en luister je vanuit huis live naar Soundos El Ahmadi, Haroon Ali en Joris Linssen. De presentatie wordt verzorgd door Cesar Majorana en jij kunt meepraten via de chat! Meer informatie is te vinden op vrijheidscolleges.nl/agenda

Vrede en vrijheid

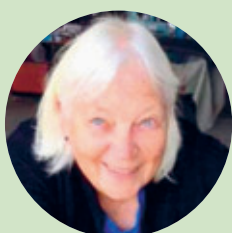

Joek van Werkhoven is vrijwilliger bij het Oranjestad hotel en vertelt waarom dit vrijwilligerswerk zo bijzonder is.

Wie vrede en vrijheid zegt, realiseert zich direct dat oorlog en gevangenschap daar tegenover staat. Toen in 2019 het Oranjestad hotel als Herinneringscentrum werd geopend, was dit voor mij een sublieme kans om hier vrijwilliger te worden. Meewerken om dit herdenkings-

monument in stand te houden – het voelt als een eer om hier vrijwilliger te zijn. En met mijn onderwijsachtergrond hoef ik nauwelijks uit te leggen waarom het voor mij een vanzelfsprekende keus is om vrijwilliger in het Oranjestad hotel te zijn.

Hoewel de meesten van ons van ná de oorlog zijn, leeft de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog bij velen. Verhalen van familieleden die de oorlog hebben meegemaakt, boeken over de oorlog, geschiedenislessen op school, er zijn zoveel herinneringen aan de jaren '40-'45 in ons dagelijks leven: we kunnen, we willen en we mogen daar niet omheen. Iedere bezoeker – jong en oud – zal de beklemming ervaren van het lopen door de gangen waar 25.000 mensen hebben vastgezeten, zal de trots en het verzet van de gevangenen ervaren, zal vol respect zijn voor hen die van hun vrijheid werden beroofd. Ook daarom: nooit meer oorlog...

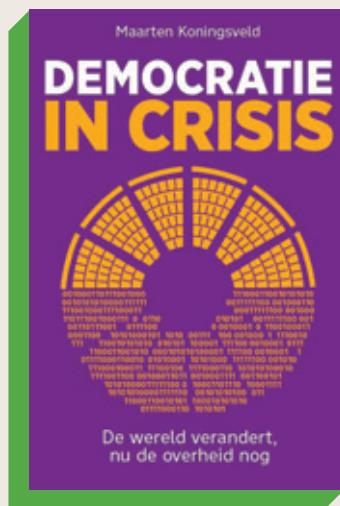
Foto's: Arjan de Jager

Het Oranjarahotel

Het Oranjarahotel is de bijnaam voor de Scheveningse gevangenis tijdens de Tweede Wereldoorlog, waar tussen 1940 en 1945 ruim 25.000 Nederlanders werden opgesloten. Vaak omdat ze in verzet kwamen tegen de Duitse bezetter. Al in de oorlog werd het complex 'Oranjarahotel' genoemd. Bekende gevangenen waren 'Soldaat van Oranje' Erik Hazelhoff Roelfzema, schrijver Simon Vestdijk en de verzetsmensen Pim Boellaard, George Maduro en Corrie ten Boom. Het lot van de gevangenen eindigde in vrijlating, deportatie naar andere gevangenissen of strafkampen zoals Vught of Amersfoort, of fusillade op de nabijgelegen Waalsdorper-vlakte. Het Nationaal Monument Oranjarahotel houdt de herinnering aan deze mensen levend. Sinds 7 september 2019 is het Oranjarahotel publiekelijk toegankelijk. Tevens zijn er verschillende lessen en lesmaterialen voor scholen beschikbaar. Kijk voor meer informatie op oranjarahotel.org

Publicaties

De lente is volop in gang en er is niets fijner dan een boek lezen in het zonnetje. Hieronder vind je twee boeken die wij aanraden.

Democratie in crisis

Maarten Koningsveld

In dit boek betoogt politicoloog Maarten Koningsveld dat grote technologische veranderingen de beginselen van de democratische rechtstaat in gevaar brengen. En dat onze overheid niet in staat is om met deze veranderende wereld om te gaan.

De steeds snellere technologische veranderingen, globalisering en demografische veranderingen maken volgens Koningsveld de wereld steeds kleiner en reusachtige bedrijven steeds groter. Nationale overheden zijn steeds minder in staat om wetten en regels te maken die de macht van 'big tech' kunnen beteugelen.

Maarten Koningsveld beschrijft de beginselen van de democratische rechtsstaat vanuit historisch perspectief en legt uit hoe grote technologische ontwikkelingen die beginselen in gevaar brengen.

Maarten Koningsveld: *Democratie in Crisis*
ISBN 978 94 92528 711 | € 15,-

Beter wordt het niet – Een reis door het Habsburgse Rijk en de Europese Unie Caroline de Gruyter

Europeanen klagen graag dat de Europese Unie zo verdeeld is, zo traag en zo zwak. Maar geloof het of niet, het Habsburgse Rijk was net zo. Tijdrekken, conflicten vermijden, permanent hervormen en lelijke compromissen sluiten waren de hoekstenen van het Habsburgse bestuur. Met *fortwursteln* (doormodderen) gaven de keizers vele volkeren, talen en culturen een dak boven het hoofd – en dat maar liefst zeshonderd jaar lang. Daar kan de EU, die al even multinational is, nog iets van leren. Kan het zijn dat de grootste Europese zwaktes tegelijkertijd een kracht zijn? En dat Europa per definitie alles half doet, en nooit af is?

Caroline de Gruyter: *Beter wordt het niet – Een reis door het Habsburgse Rijk en de Europese Unie*
ISBN 978 90 4454 258 5 | € 22,50

De Scholieren- verkiezingen

Ook dit jaar organiseerde ProDemos weer Scholierenverkiezingen. Net als bij de echte verkiezingen kwam de VVD als de grote winnaar uit de bus. Bas Banning is projectleider van de Scholierenverkiezingen. We spreken hem over deze verkiezingen en de betrokkenheid van jongeren bij de democratie.

Waar zijn de Scholierenverkiezingen goed voor?

Ik zie de Scholierenverkiezingen als een soort 'droog oefenen'. Leerlingen hebben dan al eens nagedacht over de partij waar ze op willen stemmen en hoe ze tot die beslissing kunnen komen. Daarnaast maken jongeren het proces van de verkiezingen van dichtbij mee, tijdens deze schaduwverkiezingen. De docent nodigt leerlingen uit om te stemmen, ze krijgen een stembiljet, ze gaan naar een stembokje en ze tellen de stemmen.

Dit jaar is de opkomst onder 18 tot 24-jarigen hoger dan bij voorgaande verkiezingen. Zijn minderjarige jongeren ook meer betrokken geraakt bij de democratie?

We hebben er geen onderzoek naar gedaan, maar de laatste jaren zijn wel gekenmerkt door veel protesten. Van boerenprotesten tot klimaatprotesten en Black Lives Matter. Demonstreren, en daarmee je mening laten horen, wordt gezien als iets wat weer goed is om te doen. Er zijn veel jongeren die zich betrokken voelen bij de demonstraties, vooral rondom het klimaat en de Black Lives Matter-beweging. Dat toont politieke betrokkenheid.

Bieden de Scholierenverkiezingen een argument vóór een verlaging van de stemgerechtigde leeftijd?

Ik geloof in ieder geval dat mensen die bang zijn dat 16- of 17-jarigen totaal anders stemmen, geen gelijk hebben.

Bas Banning werkt bij de afdeling Educatie van ProDemos en is projectleider van de Scholieren- en Kinderverkiezingen.

De uitslag van de Scholierenverkiezingen ligt redelijk in lijn met wat 18- tot 24-jarige kiezers stemmen. Mijn verwachting is daarom dat het geen rare uitslagen oplevert als jongeren van 16 of 17 mogen stemmen. VVD is bij scholieren de grootste en ook Forum voor Democratie doet het goed in beide groepen. Partijen als het CDA, de SP en

Nog niet kiesgerechtigd, maar al wel stemmen

de PvdA doen het slecht bij de Scholierenverkiezingen, maar die doen het onder 18- tot 24-jarigen ook niet goed.

Kun je nog wat meer zeggen over het stemgedrag van scholieren?

Scholieren stemmen best uitgesproken, vooral niet in het midden. Een linkse partij als GroenLinks doet het goed, met *issues* rondom het klimaat en dierenwelzijn. Maar ook de rechtse VVD en Forum voor Democratie scoorden goed onder de scholieren. De middenpartijen zijn niet populair. Het is wel heel opvallend dat er bij GroenLinks zo'n groot verschil is met de echte uitslag. Bij de Scholierenverkiezingen scoorden zij een derde plek, maar bij de echte verkiezingen verloren ze veel zetels.

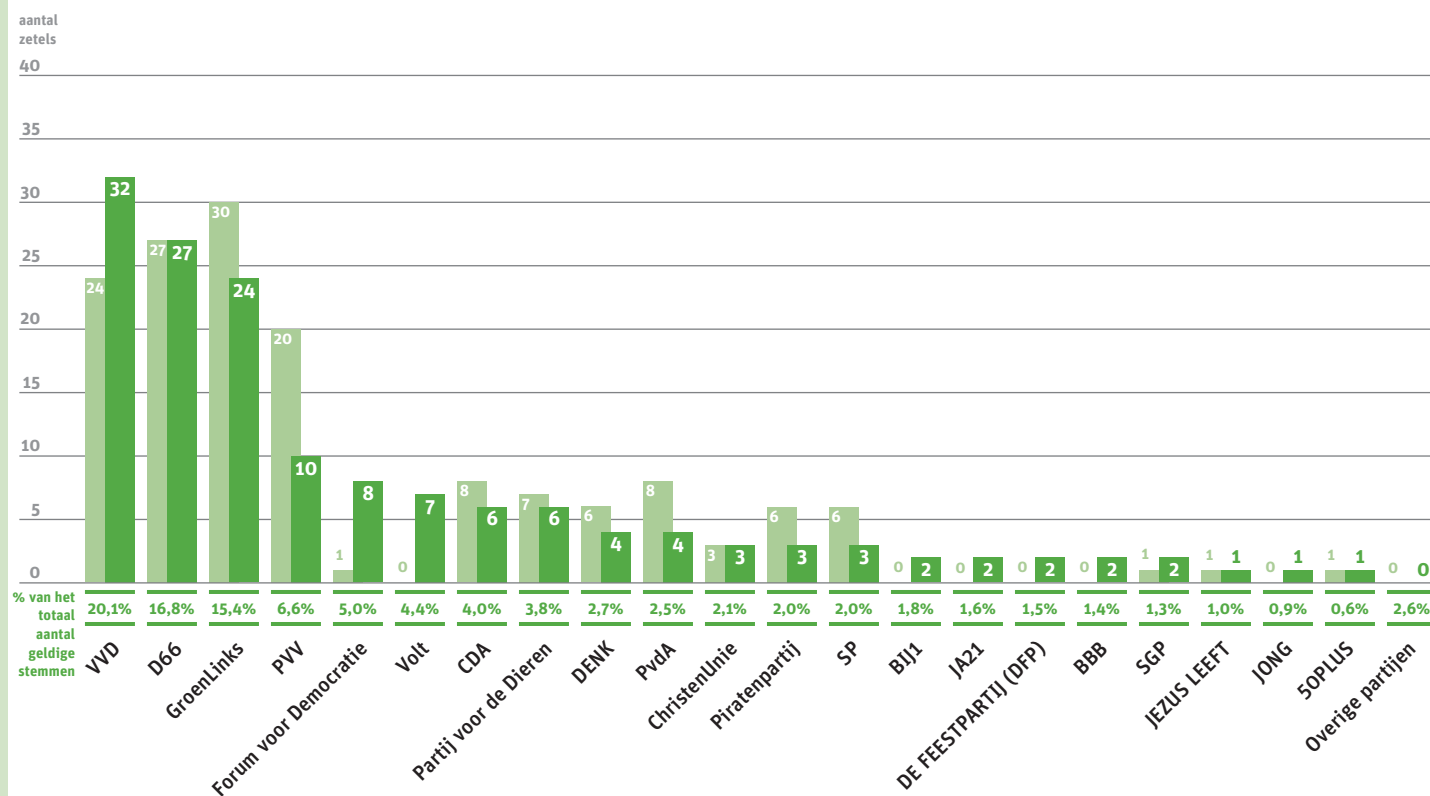

Graaf Engelbrecht

Ook het Graaf Engelbrecht in Breda heeft meegedaan aan de Scholierenverkiezingen. 850 leerlingen mochten hun stem uitbrengen in de mediatheek. De ruimte was versierd met slingers van verkiezingsposters. Op tafels lagen flyers en partij-*merchandise*, zoals SP-sponzen, zadelhoesjes van het CDA en SGP-pepermuntjes.

In twee stemhokjes, gebouwd met twee grijze schermen op een tafel, konden leerlingen hun stem uitbrengen. Daarna gingen de stemmen in een grote blauwe stembus. Bij het tellen van de stemmen bleek al snel dat de VVD als winnaar uit de bus kwam, net als bij de landelijke uitslag.

UITSLAG SCHOLIERENVERKIEZINGEN (2021 ten opzichte van 2017)

Terugblik: Docentenweek Maatschappijleer 2021

Elk jaar organiseren ProDemos en de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM) de Docentendag Maatschappijleer. Vanwege de coronamaatregelen was de 2021-editie volledig online en in plaats van één dag duurde de vakconferentie een hele week. De Docentenweek Maatschappijleer 2021: een terugblik op een geslaagde week!

Bijna vierhonderd docenten hadden een ticket gekocht, waarmee ze toegang kregen tot het online platform. Op dat platform konden de docenten lezingen bijwonen, workshops volgen, kennismaken van nieuwe lesmethoden en ervaringen uitwisselen met vakgenoten. Ook konden ze dit jaar op virtuele excursies gaan en in contact komen met relevante organisaties via de chat op het platform.

Het was jammer om de docenten dit jaar niet in persoon te zien, maar een online Docentenweek bleek ook zijn voordelen te hebben. Docenten hadden geen reiskosten en hoefden niet te kiezen tussen de programmaonderdelen, maar konden

alle lezingen op hun gemak terugkijken. Ook bood het online karakter de mogelijkheid om een blik te werpen buiten de landsgrenzen: er waren sprekers uit Stockholm en Litouwen en we kregen een kijkje achter de schermen bij Projekta, een organisatie die zich inzet voor de versterking van openbaar bestuur, democratie en rechtsstaat in Suriname.

Naast de lezingen, workshops en excursies waren er ook live-momenten. Zo konden de docenten de strijd met elkaar aangaan tijdens de pubquiz, en na sommige lezingen waren er live-Q&A's waarin ze vragen konden stellen aan de spreker.

ONLINE EXCURSIE NAAR DE RAAD VAN STATE
Pieter-Bas Beekman, hoofd communicatie van de Raad van State, nam de docenten mee op excursie door paleis Kneuterdijk, de huisvesting van de Raad van State. Tijdens zijn online tour houdt Beekman even stil bij de indrukwekkende balzaal. “Tijdens de fysieke rondleiding is dit vaak het *moment suprême*, waarop ik altijd een spontane ‘oehhh’ en ‘aahhh, wat is dit mooi!’ krijg”, zegt hij. En ook al is de excursie nu dan virtueel, dat weerhoudt sommige docenten er niet van een hartgrondig ‘oehhh’ en ‘aahhh’ in de chat te zetten. De zuilen van massief marmer en de arabesken op het plafond benemen – zelfs op scherm – menig docent de adem.

Lees de rest van dit verslag (en alle andere verslagen van lezingen, workshops en excursies) terug op prodemos.nl/docentenweek.

Breng een virtueel bezoek aan het Binnenhof!

Een bezoek aan het Binnenhof is natuurlijk dé manier om politiek voor scholieren en studenten tastbaar te maken. Maar vanwege de coronamaatregelen is een fysiek bezoek op dit moment niet mogelijk. Daarom brengen ProDemos en Schooltv (NTR) het Binnenhof naar je toe! Met 'Binnenhof Online' kun je virtueel rondkijken in de verschillende gebouwen rond het Binnenhof: de Tweede Kamer, Eerste Kamer en Ridderzaal.

Het Binnenhof is dé plek waar belangrijke beslissingen voor ons land worden genomen. Op Binnenhof Online kun je via 360°-foto's rondkijken op het Binnenhof, in de Eerste Kamer, de Tweede Kamer en de Ridderzaal, en ontdek je van alles over het reilen en zeilen van de politiek. Presentator Maurice Lede (van o.a. Het Klokhuis) neemt je hierbij aan de hand en loodst je op toegankelijke wijze door de belangrijkste ruimtes en spelregels van de politiek.

In drie educatieve tours leren scholieren meer over de werking van de Nederlandse democratie, wie daarbij een belangrijke rol spelen (zowel nu als in het verleden), en wat voor invloed wij

Voor jong en oud

Binnenhof Online Onderwijs richt zich primair op leerlingen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs, maar is ook heel goed te gebruiken voor andere doelgroepen. Op Binnenhof Online vind je ook twee virtuele tours voor volwassenen, waarmee je op stap kunt met oud-politicus Alexander Pechtold of politiek journalist Charlotte Nijs.

Kijk op binnenhofonline.nl

burgers hebben op de besluiten die in de politiek genomen worden.

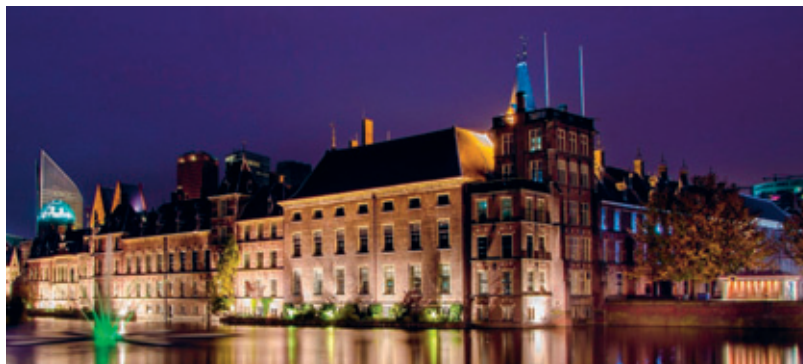
INTERACTIEVE SCHOOLPLAAT: 'TWEDE KAMERKIJKER'

Naast de educatieve tours is er ook een interactieve schoolplaat over de Tweede Kamer: de 'Tweede Kamerkijsker'. In deze schoolplaat komen leerlingen via foto's, tekst en uitlegvideo's nog meer te weten over deze belangrijke plek. Ook zijn er educatieve spelelementen, zoals het 'Debatrad' en een virtuele 'Zeteldeler'.

LESBRIEF

Voor docenten hebben we een bijbehorende lesbrieft gemaakt. De lesbrieft is te vinden via prodemos.nl/binnenhofonline.

Politiek Spreekuur

In het Politiek Spreekuur schuift steeds een wisselende groep van politici, journalisten en experts aan tafel bij journaliste Sophie van Leeuwen (BNR) om te praten over een actueel onderwerp. Lijkt het jou leuk om een keer deel te nemen aan dit gesprek? Meld je dan aan voor het burgerpanel. Je kunt dan als burger je vraag

stellen aan de aanwezige gasten. Iedereen is welkom. Of je nu veel weet over politiek of juist weinig, of je nu veel weet over het onderwerp of helemaal niks.

Houd onze agenda in de gaten voor de volgende aflevering of kijk op prodemos.nl/politiekspreekuur

Op de hoogte blijven van onze activiteiten en evenementen? Meld je dan aan voor de digitale Activiteitenladder, onze maandelijkse nieuwsbrief. prodemos.nl/nieuwsbrief

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 5x per jaar. Abonneer je gratis op prodemos.nl/nieuwsbrief

Wil je de nieuwsbrief niet meer ontvangen? Mail dan je naam en adres naar info@prodemos.nl.

Redactie
Afd. Communicatie
Basisontwerp
Studio Duel
Fotografie
Bart van Vliet
Lay-out
Puntspatie [bno]
Druk
Bendion Mailsupport BV